

Bagımsızlık ve Demokrasi Mücadelesinde **halkevi**

Istanbul Bakırköy
Halkevinin
Bombalanması ile
ilgili açıklama
ek sayfada

SAYI : 6

HALKEVLERİ YAYIN ORGANI

HAZİRAN 1979

FAŞİZME KARŞI İLERİ!

Ülkemizde hakim sınıflar tam bir çıkmazın içindedir. Tekelci grupların ortak problemi kitlelerin ekonomik —demokratik isteklerinden ve dirençlerinden kurtulma problemidir.

İMF'nin dayattığı koşullar ve tekelci sermayenin talepleri mevcut hükümetin «görevini doldurduğu» görünümünü yaratıyor. Ekonominin sürekli ve yapısal banalını uzun vadede derinleşebilecek bir nitelik taşıyor. Hükümete karşı geliştirilen ve özellikle tekelci grupların başını çektiği kampanya, izlenen politikanın daha sağ ve gerici karakter taşımasını istemekten başka bir şey değildir.

«Gerçekçi çıkış yolları» dedikleri «bilinmeyen» demokratik hak ve özgürlüklerin tümüyle yok edildiği, sömür baskı ve zulmün daha da arttığı açık faşizmden başka ne olabilir?

Faşizme karşı mücadele programı, bugün açık faşizmi engelleme çalışmalarını da içermektedir. Fakat, açık faşizmi engelleme çalışmaları asla faşizme karşı mücadelenin esası değildir. Ülkemizde faşizme karşı verilen mücadele esası olarak bir devrim sorunudur.

Bugün tüm emekçi halkın baş düşmanı faşizme ve azgın faşist saldırılara karşı mücadele doğru bir politika etrafında, tüm yurtseverlerin birliği yolunda, FAŞİZME KARŞI İLERİ! sloganının hayata geçirilmesine bağlıdır.

başyazı Görevlerimize İlişkin

Ekonomik/ toplumsal yapı «kıptılar» içinde kıvrılıyor. Emperyalizmin «crisis» bunalımına bağını olarak geliştirmiş olduğu yeni somutçuluk yöntemleri ülkelerin çarpık ve dışa bağımlı ekonomilerini daha bir şiddetle sarıyor. Ve bu saransızların sistem içinde ilacı yok, tedavisi imkansız. Emperyalizmle bütünleşmiş tekelci burjuvazinin ayakta durma bastığı zemin, şiddetli her geçen gün artan bir şekilde sallanıyor.

Bu yapısal görünümle birlikte yaşadığımız günler, faşist terör boyutlarının ülke çapında yaygın ve örgütlü bir şekilde sürmekte olduğu gerçeğidir.

Malatya, Elazığ, Maraş, Yozgat ve Seydişehir'de «ezgihlaktarı» saldırıları emekçi halkımızı teslim almak ve asturmaya yöneltilir.

Günlük yaşamımızın bir parçası haline gelen faşizme karşı mücadele, faşizm karşısında devrimci politikanın, aktif bir mücadele anlayışı temeli üzerinde kurulması gerektiğini doğruluyor. Bu doğrulanın politika, hayata her alanında faşizme karşı tavizsiz ve örgütlü mücadele sürdürmenin bir yurtseverlik görevi olduğunu göstermiştir.

Faşizme karşı mücadele günceldir. Güncel görevlerin yerine getirme uğraşısı içinde olan tüm demokratik örgütler gibi HALKEVLERİ de faşizme karşı mücadelenin içindedir. Çok yaygın örgütlenmeye sahip olan Halkevleri «şube sayısı 800'ü aşmıştır» içinde olduğu faşizme karşı mücadelede görevlerinin ne kadarını yerine getirmektedir?

Kısaca üzerinde duracağımız örgütsel yapımız, bizlere mücadele anlayışımızın hayata geçirilmesinde aşmak zorunda olduğumuz önemli görevleri hatırlatmaya çalışacak, eksikliklerimizi giderirken yanlış/eksik halkevçilik politikalarını da terk etmek zorunda olduğumuzu kavramaya yardımcı olacaktır.

Halkevleri faşizme ve emperyalizme karşı bağımsızlık ve demokrasiden yana her kişinin örgütlendiği tavan/tabanda her «eşit» siyasi görüşleri barındıran ülkemizde önemli görülebilecek bir birliği sağlamanın yanında, ekonomik/ toplumsal yapının ideolojik yansımaları kültür üzerine arastırma yapan, emperyalist kültür politikasına karşı savaşın «sesi» demokratik MİTLE kültür örgütüdür.

Bu tanımlamayla birlikte pratiğe sunduğu işlevine bağlılığında temel eksik yani program sorunu olarak ortaya çıkmaktadır.

Bir çok siyasi çizgiyi karakterize eden siyasi programların içinde halkevleri örgütlenmesinin/ işlevinin netleşmemesi;

(Devamı Sayfa 2'de)

ODTÜ'de Baskılar sürüyor

ANKARA — Son yılların, eğitimi aksatmadan sürdüren henüz henüz tek okulu olan Orta Doğu Teknik Üniversitesinde üç aydır yoğunlaşan Jandarma baskısına, dönem sonu sınavlarının başladığı şu günlerde daha da artışı bildiriliyor. ODTÜ öğrencileri, birçok arkadaşlarının jandarma tarafından hiçbir gerekçe gösterilmeden göz altına alındığını, bir süre Mamak Askeri Cezaevinde tutulduktan sonra, salıverildiklerini söylüyorlar. Tutukluluk süresince derslerine devam edemeyen öğrenciler, sınavlarda ve sömestere sonunda başarısız durumda kalıyorlar. Bundan bir süre önce, yeni demokratik kuruluş (TÖB-DER, TMMOB, TÜMAS, TÜMOD, ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞİ, HALKEVLERİ, ODTÜ ÖĞRETİM ÜYELERİ DERNEĞİ) tarafından basına yapılan ortak açıklamada, «söz konusu baskılar, kınaması, ODTÜ'de öğrenimin her şeye rağmen süreceği bildirilmiştir. Yine aynı kuruluş Genel Başkanlarının imzasını taşıyan bir açık mektup, Başbakan'a gönderildi. Basına dağıtılan mektupta şöyle deniliyor: TÖB-DER, TMMOB, TÜMAS, ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DERNEĞİ, HALKEVLERİ ve ODTÜ ÖĞRETİM ÜYELERİ DERNEĞİ BAŞKANLARI, 8.6.1979 GÜNÜ BAŞBAKAN'A AÇIK BİR MEKTUP GÖNDEREREK «ODTÜ'DE DÖNEM SONU Sİ-

(Devamı Sayfa 3'de)

ÇOCUK ve SANAT

AHMET YILDIZ

Yaşadığımız devrimsel çağın oluşturduğu yeni değerler ve uyumlu bir toplumun biçimlenişinde özdeksel yönden insan ve tinsel (manevi) yönden etkin kültür iki temel belirleyicidir.

Geleceğin insanını bugünkü çocuk oluşturacağından ve ekinsel oluşumda da baş öge sanat olduğundan, çocukla sanata bir birliklik içinde ele almayı, öğütümüzün niteliği ve yolumuz da özellikle uygun bir davranış saymaktayım.

Gerçekten çocuk yılı olarak kabul edilen 1979 yılında, üç çok önemli olayı (antitemperyalist kurtuluş savaşının örgütlü başlangıcı, teokratik devletten laik cumhuriyete geçiş, ulusal egemenliğine en yüce siyasal ilke olarak kabul edilmiş) simgeleyen bir günü (23 Nisan) çocuk günü kabul eden ülkemizde, ilerici-devrimci-halkçı bir etkin (kültür) örgütü olan halkevlerinin bu konulara büyük önem vermesi örgütsel niteliği ve amaçları gereğidir.

Bizim gibi, hâla da bir çağdaşlaşma savaşımını verirken, çok ağır bir bunalım içinde bulunduğumuzdan, böylesi konularla yeterince uğraşamayan bir ülkede, tüm düşünür ve yazarlarla ekinsel örgütlere çok önemli görevler düşmektedir.

Toplumun özdeksel varlığını oluşturan insanın fidanı olan çocukla onun tinsel nitelik ve biçimini kazanmada etmen olan sanatın birlikte ele alınması için, önce, bunların çağımızda nasıl olguların gerektirdiği üzerinde durmak isteriz.

ÇAĞIMIZDA ÇOCUK

Toplumların en devrimci (dınamik), en coşkulu, en temiz, çıkarılığa en az bulaşmış, gelecekten çok pay istemeğe haklı olan, türlü biçimlenişe açık olan, kurul düzenle ilişkileri en zayıf, en değişken, düş evrimi geniş, özlem ve inançlarında bağnaz denemek kerte kararlı, toplumsal oluşumla söz sahibi olmadık ödün vermek istemeyen, o oluşumun karşı tezi, toplumların taze kanı ve yürekliliğini en coşkulu bir özerklikle aknaştıran gençliğin ön aşaması olan çocuğun yetiştirilmesinde, gösterilecek özen, güvenceli bir geleceğin oluşmasında baş etmelidir.

Böylesi bir özele, insanlığın tomurukları olan çocukların, üstün niteliklerini sanatın oluşturacağı bir ortamda geliştirmeleri ve ortamdaki kaynaklardan eninimleri ile, onun oluşmasında da katkıda bulunmaları, çok yönlü ve değişik boyutlu bir etkileşim yaratır.

SANAT

Sanat, toplumun biçimlendirmenin baş etmen olan etkin oluşturan temel ögedir. Gerçekten, (bilgiyi, inancı, sanatı, ak töreyi (ahlak), töreleri ve bağlı bulunduğu toplumun üyesi olan yüzünden de bireyi, kazandığı alışkanlıkların ve öbir becerilerin tümünü kapsayan çok yönlü bir övünü olan etkin, tüm toplumun ve üyelerini kapsayan, her türlü düşüncesini, duygularını ve davranış oluşturan bir övünüdür.)

Bu övünüyi meydana getiren öğelerin oluşmasında ve onların çağcı üstün nitelikli insanca lı nitelik kazanmasını sağladığı, sanatın çok eblirgin etkileri olması doğaldır.

Bir bakıma «biz bir yapan» etkin oluşturmada sanat, en belirleyici öge olduğundan on ne denli önem verilse azdır.

İnsanın tüli yeteneklerinin karmaşık sonucu ve ürünü olan sanatın, insanın tinsel, ruhsal ve duygusal oluşumundaki ve değeri yargılarının değişimindeki büyük etkileri ile, sanatının yapıtında, bağlı bulunduğu ekonon türlü yansımalarının belirgin olması, çocukların yetişmesini, sanatla çok yönlü bir etkileşim halinde algılamayı gerektirir.

Bu nedenlerle de ki, Atatürk'ün giriştiği ekinsel devrimle (sistematiği yeterince geliştirilerek bilimsel bir tutarlık ve bütünlük içinde görülmekle birlikte, ilk ekinsel devrimi Atatürk başlatmıştır). Doğu ekisinden çağdaş ekine (Atatürk'te «bütünlük» değil «çatışıklık» deyimi vardır. Uyduculuk yaşamı değil çağdaşlaşma söz konusu idi.) geçişte, sanata da, çağdaşlık temel ilke idi, ve gençliği de bu ilgi içinde algılamalıyız.

Böylece, köhnelikleri depolamayı, geçmişteki yaşantıları bu çağda da yaşatmayı, eskiden kalan çeşme ve köprüleri için sanan ve devrimci değişimleri engellemeyi bir ekinsel görev sayımlar, emperyalizme ve faşizme çok elverişli bir ortam oluşturmaya çok yardım etmektedirler. Bir kesimin amacı da budur.

Böylesi eylemlerden güç alan itkidarların, faşistlere sağladıkları fırsat ve olanakları, hiç bir ülke itkidarları sağlamıştır. Bu ancak kasıtlı bir komple ya da korkucu bir ayımağın sonucu olabilir.

Bu acı gerçekler karşısında, emperyalizmin yoz ve fevcalizmin köhnelci etkilerine karşı, devrimci ekinsel savaşın sürdürülürken, toplum ve özellikle emekçi kesimlerin, ekinsel köhnelikten arınarak, ekinsel yenileşme süreci içinde, insanlığın üç meşalesinin (emperyalizm, faşizm, kapitalizm) yaşayamayacakları bir ortam oluşturmaya için türlü çabışıklardan, boş inançlardan, akılı ve bilimsel ürünlerle karşıtlıklardan, süspüklüğün karnası olan yazıcılıktan «ka-

der» öykünmeçli-aktarımcı tiyatro ve sinemalarla bol resimli, magazinli; makayıyla basın organlarıyla desteklenen emperyalist etkilerin bireyi kandırmacılarından, üç baş belâyla ve özellikle faşizme kitle tabanı oluşturmak komplolarından, lç ve dış sömürücü oyunlardan korumayı sağlayıcı katliplardan, sanata çok önemli ekinsel görevler düşmektedir.

Belirttiğimiz olumsuzlukların yaşayamayacağı ve insanlık için en uygun düzenlerin, değer yargılarının ve bunlarla uyumlu kafa ve gönüllerin geliştirilmesinde sanatın etkileri çok önemlidir.

Böylesi bir ortamda ancak, çağın ve en ileri sistemlerin insanları olabilecek nitelikte kazandırılabilir bugünün çocuklarını.

Halkevleri de, işlevlerini, belirttiğimiz bağlam (konteks) içinde algılayıp tüm uğraşlarını da buna göre yönlendirmelidir.

Görevlerimize ilişkin

(Başarılı Sayfa 1'de)

örgütsel/işlevsel karmaşanın bugün ortaya çıkardığı ve zaman geçirmeksizin çözümlenmesini önemli göstermektedir. Bu nedenden ötürü ilk yapılacak iş açık, kesin ve iyi düşünülmüş program çıkartmak olmalıdır.

Ve özellikle devrimci kendi siyasal programı içinde halkevleri hareketinin yerini ve onun eylem programını belirtmek zorundadır.

Örgütsel/işlevsel karmaşada bugün açık olarak gözlenen bir yanlış yaklaşımda politik bağımlılıkla örgütsel bağımsızlığın birbirleriyle çelişen anlayış olarak görülmüştür. Bu yaklaşım birçok halkevi şubesinin çalışamaz hale getirmekte, var olan örgütlenmesini/işlevini de daraltmaktadır. HALKEVLERİNİN örgütsel bağımsızlığı korunmalıdır. Çünkü demokrasi mücadelesinin parçası olan demokratik mücadelede, politik mücadeleyle birleştiriliciliğinden verilmesi gerektirir, günümüzde bu anlayış «işçi sınıfının ideolojisine bağımlılık olarak görünen» tavrında işçi sınıfının devrimci mücadelesinin öncülüğünü kavramak biçiminde olduğunu hatırlamamız gerekmektedir.

Bu ilkenin kavranılması halkeveçilik çalışmalarını bir daha güden geliştirme mümkün olacaktır.

Üzerinde durmamız gereken bir sorunda, yönetimi tanımayıp örgütü tanıma (1) 1 anlayışdır.

Örgütsel/işlevsel karmaşada bu anlayış «demokratik» yanın daha da ağır basmasıyla genel devrimci ilkelermizin örgütte işlememesine neden olmaktadır.

Giderik bu anlayış örgüt içinde örgütçüleri yaratmanın ideolojik kılıfları olacaktır.

Çünkü örgütü tanımak yönetimi tanımayla içiçedir. Yönetimi tanımayıp örgüt disiplini tanımayla bozmak ayrı şey, yönetim görevini yerine getirmeyince tabandan devrimci muhalefet geliştirmek ayrı şeydir.

Ezeli halkevi ve halkodalarında bugünlerde ortaya çıkan yanlış yaklaşım da, demokratik mevzilerini kendilerinin de içtimalardır. Baskı güçlerinin denetiminden, çok kolay ve ucuz yol bularak, «somut koşullara ilişkin değişebilen» «yaşamı» mümkün olabilecek direnme çabasını göstermemeleridir.

Bugüne kadar sayısı bir hayli çok olmakla birlikte genel kurul öncesinde düzenlenen tabela Halkevlerinden de söz etmek mümkün olmaktadır.

Faşizme karşı örgütlendiği her yerde şanlı birey direniş mevzileri olan, onlarca üyesi faşist terörlü katledilmiş halkevleri şubelerini, oy deposu gören borjuva politikacılığın mahkum etmek gerekmektedir.

Halkevlerinin devrimci özünü hekelemeye kimsenin hakkı yoktur.

Halkevlerinin, örgütsel/işlevsel çalışmalarının değişmesi-ne ilişkin birçok eleştiri daha getirilebilir.

Şüphesiz tüm bunlar faşizme karşı mücadelede eksik ve zaaflarımızdan arınmayı, dağıtık gevşek örgütlenmemizi Halkevleri Merkezi örgütsel disiplinine yükseltmekle mümkün olacaktır. Çünkü halkeveçilik hareketi parçası olduğu genel devrimci hareketin toparlanması ile mutlak anlamda toparlanacaktır.

Bu gün çöremek zorunda olduğumuz örgütsel/işlevsel görevlerimiz anti-faşist mücadeleyi karmaşık bir görevler bütünü olarak doğru kavramayı ve her yerde «avisiz mücadele» de örgütlenmeyi içinde taşımaktadır.

Devrimci Halkeviler üzerlerine düşen görevleri zaman geçirmeksizin pratiğe sunmak zorundadırlar.

- 1) Birim halkevi örgütlerinde bazı «görüşlere sahip kişiler», örgütün aldığı kararları kendi grupcu anlayışlarına ters düşüştüğü zaman o kararın kendilerini bağlamayacağını söyleyerek karara uymuyorlar; onlar örgüt disiplini bozucu bu tavrına uygun bir de demokratik merkezietçilik anlayışı geliştiriyorlar.

Genel Yönetim Kurulu toplantısı yapıldı

2 Haziran Cumartesi günü yapılan Genel Yönetim Kurulu toplantısı şöyledir:

1 — Halkevleri Kurultay günününun belirlenmesi için Genel Başkanın yetki verilmesine

2 — Kurultay günü dikkate alınarak G.Y.K. toplantı çağrısının Genel Başkanca yapılmasına,

3 — Tüzük değişikliği için yapılan çalışmaların Tüzük komisyonuna verilmesine,

4 — Demokratik Kitle Örgütleri Eylem Platformunun oluşturulması için Genel Başkanın girişiminde bulunması konusunda yetki verilmesine, Kararı alınmıştır.

İstanbul Atatürk Kültür Merkezinde «Çocuk ve Sanat» konulu Konferans düzenlendi

U.C.Y. Demokratik Örgütler Çalışma Grubunun 18-19-20 Mayıs günleri İstanbul Atatürk Kültür Merkezinde düzenlenen olduğu «Çocuk ve Sanat» konulu Konferansa Sn.

Ahmet Yıldız Başkanlığında bir delegasyonla katılmıştır. Konferansın açış konuşmasını yapan Genel Başkan, Halkevlerinin çocuk yuvası ve çocuklara verdiği değeri belirtmiş, çocuklara sunulan eğitimi ve sanat ürünlerinin Devrimci öz taşıması gerektiğini vurgulamıştır.

Ayrıca Halkevleri adına İstanbul Koordinasyon Kurulu Sekreteri Gülşen Kurular bir bildiri sunmuştur.

Son on gün içinde Genel Kurul sonuçlarını Genel Merkez bildiren birimlerimiz. İsmi: —HE, Devrek HE, Kütahya HE, İsmetpaşa HO, Seydighir HE, Kayış HE — Kilyeçiz HE, Gormarmara HE, Seyranbağları HE, Dikmen HE, Zekibey HO — Çay HE, Karasu HE.

Veziroğlu—Halkevi şubemizin düzenlediği Halkla dayanışma gecesinde faşizme karşı örgütlü mücadelede görevleri üzerine yapılan konuşmada faşist katliamlar protesto edilmiş ve açık faşizme geçiş tezgahlanmak istendiği sözünde, emekçi halkın teslim alınmaması gerektiği vurgulanmıştır.

Gecede, Veziroğlu Halkevi Halkoyunları ekibi, yöresel oyunları oynamış, Halkevi korosu saz ekibiyle birlikte çoklu türküler ve Devrimci marşlar okunmuştur. Gecenin son bölümünde Halkevi tiyatrosu kolumun sabellediği «Te-ne-ke» adlı tiyatro oyunu benileniye karşılanmıştır.

Veziroğlu Halkevi Şubesi Halkçılık Merkeziyle ortaklaşa Lise ve İlkokullar arası bilgi yarışması düzenlemiştir.

Antakya—Halkevi Şubemizin başarıyla sergilemiş olduğu «İçerdekiler» adlı tiyatro oyunu çevre köylerden büyük ilgi görmüştür.

Yaşamın gerçek yüzü ürkütmemeli bizi

bir büyükten düşüncelerini sorarsanız
şöyle der size
yaşam üzerine
ama elinizde tutup tutmamak
söylenenleri :

savaşlar bekliyor sizi
kanı bir tank paletinin
sivri

buz gibi dişlerinde
parçalanmak var,
köre kurşuna hedef olmak,
insanlarla nedensiz, sucsuz
bıçak bıçağa vuruşmak
ciğnemek var ekinleri başakta,
süngülemek çıplak, aç çocukları
acı duyarak,

süngülemek
savaş gerekiyse insana
gece en güzel yerinde bir düşün,
işte koca bir doğa önünde,
yoğur onu bilincle
beşe sevgiyle, büyük
ballık salsın her yana
kalmasın aç bir tek kişi.
savaş gerekiyse insana
savaşmalı tembelle, kötülle
bilgi en güçlü silah olmalı elde
onunla durmalı soldırana karşı,
kurulmalı

herkesce çoşkuyla onaylanan
yeni bir dünya,

yani sizler direnmeyi kavgayı
bilmelisiniz,

tankı, topu, faşizmi,
gözüpek somayı
öğrenmelisiniz mutlaka,
dostluklar kardeşlikler
evrende hazır her an
yeter ki

ekmeği kardeş payı
emeği kardeş payı
etmeği öğren,
çalış

övün yarattığınla
dik yapıları kat kat,
döşe yolları asfalt
ülkene fabrikalar ör
petek petek,
ek, biç, pazarla
bizim diyebil,
günler var, kan kusarlar
bir canavar ağız gibi
atev fişkirir,
günler var
yaşanıp ölüm istenmeyecek,
bil ki

seninle patlayacak nar
seninle tutuşacak güneş,
başlayacak büyük güreş
yengiliyle bitecek olan.

işte çocuğum,
amansız düşmanı olmalısın
açlığın

geri kalmışlığın
insana kıyan savaşın...

ÖZGEN SECKİN

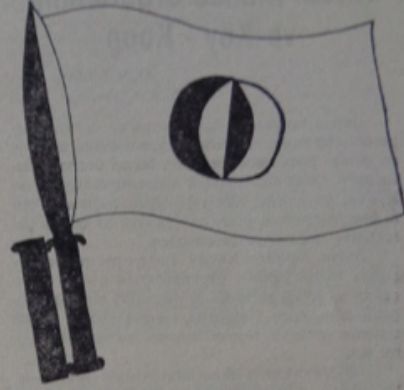
(Dört Mevsim Türküleri
Yöneliş Yayınları 2, 1978 -
Ankara, Sf. 9).

ODTÜ'de

(Baştarafı Sayfa 1'de)
NAVLARININ BAŞLADIĞI
BU GÜNLERDE, SINAVLA-
RIN, ÖĞRENCİLERİN CAN
GÜVENLİĞİNİN VE ÖĞRE-
TİM ÖZGÜRLÜĞÜNÜN OL-
DUGU BİR ORTAMDA GER-
ÇEKLEŞTİRİLMESİ GERE-
GİNİ VURGULADILAR.

«Bilindiği üzere Orta Doğu
Teknik Üniversitesi, öğrencile-
ri, Öğretim üyeleri ve çalışan-
ları ile demokratik üniversite
mücadelesinin güçlü bir biçim
de sürdürdüğü bir öğretim
kurumudur. Yıllardır verilen
mücadeleler sonucu, ODTÜ'de
belirli demokratik mevziler el-
de edilmiştir. Öğrenci Temsil-
ciliği Öğrenci Temsilciliği Kon-
seyi biçiminde yasal bir yapı-
ya kavuşmuştur.

18 ay gibi uzun bir süredir
eğitimi aralıksız olarak sürdü-
rebilen tek üniversite olması-
na karşın, ODTÜ üzerinde son
zamanlarda yoğunlaşan baskı-
larla eğitim aksatılması he-
dellenmektedir. ODTÜ öğrenci-
lerinin yasal temsilcisi ODTÜ,
öğrenci temsilciler konseyi
üniversitenin bir organı olma-
sına karşın, kamusalında, üni-
versite yapısını yabancıt bir
kuruluş olarak gösterilmeye
çalışılmakta, ve bu doğrultu-
da bir görünüm yaratılmaya
yönelik girişimlerde bulun-

maktadır. ODTÜ öğrenci kon-
seyi Temsilcilerinin gizli ör-
gü: kurma suçundan tutuklan-
dıkları hatırladılar.

ODTÜ'de sınavlar geçtiğimiz
günlerde başlamıştır. Bugüne
değin aksamayan eğitimin sı-
navlar döneminde de aksama-
dan sürmesi, öğrencilerin can
güvenliği, öğretim özgürlüğü-
nün mevcut olduğu bir ortam
da sınavlara girmesi zorlu-
dur.

Sınavlar döneminde eğitimi
aksatmaya yönelik baskı ve
girişimlerin de önlenmesi ge-

reklidir.

Hükümetimizin bu konuda
gerekli önlemleri alması gerek-
tiğine olan inancımızı belirtiriz»
İnzalar: Gültekin Gaz-
oğlu, (TÖB- DER Genel Baş-
kanı) Teoman Öztürk, (TMM
OB Başkanı), Mehmet Ali Ot-
uran, (TUMAS Genel Başkanı),
Türker Alkan, (TÜMOD Genel
Başkanı), İbrahim Acan, (Çağ-
daş Hukukçular Derneği Genel
Başkanı), Ahmet Yıldız, (Hal-
kevleri Genel Başkanı), Ersin
Tulanay, (ODTÜ Öğretim Üye-
leri Derneği Genel Başkanı).

Piyangotepe katliamı unutulmayacak

Halk düşmanı faşist güçle-
rin işçi sınıfına, emekçi halk-
ka, ilerici, devrimci ve yurt-
sever güçlere karşı yöneltmiş
oldukları sistemli ve planlı
saldırlar her geçen gün ar-
tarak sürmektedir.

TÜSIAD'ın yayınladığı bildi-
rinin hemen ardından Piyang-
otepe'de faşistlerin 7 emek-
çiyi katletmesi, emegen sınıfların
halkımızı yıldırma ve
teslim almaya yönelik hazırların
bir parçasıdır. Disk
1. Bölge Temsilcisi, TÖB- DER,
TMMOB, TUM- DER, TUTED,
ÇAĞDAŞ HUKUKÇULAR DER-
NEĞİ, TUMAS, TÜMOD ve
HALKEVLERİ Genel Baş-
kanları «İşçi sınıfının, ilerici,
devrimci ve yurtsever güçle-
rin bu katliamlar karşısında
sessiz kalmayacağına», faşizme
karşı mücadelenin güntümüzün

temel sorunu olduğunu kama-
oyuna bir kez daha duyur-
muşlardır.

Faşist güçlerin halkımıza
karşı açmış oldukları bu ölüm
kalmı savaşında daha güçlü
örgütlenmekten ve mücade-
leye katılmaktan başka çare
yoktur. Çünkü bu mücadelede
faşistler yenilecek, Halk kaza-
nacaktır.

SEYDİŞEHİR'DE "MARAŞ" YARATILMAK İSTENDİ

Seydişehir'de faşist güçler
halk güçlerinin örgütlenmeleri
demokratik örgütlere saldırdılar.

DISK'e bağlı MADEN - İŞ,
TÖB - DER, HALKEVİ ve
CHP örgütlerinin hedef alındığı
saldırı, faşizmin ülke çapında
sürdürüldüğü terör ve kat-
liamların bir parçası olarak
görüldü.

RİZE'DE

Rize'nin İkizdere ilçesinde
çalışmalarını sürdüren halkevi
şubesi, kaymakambin anti-de-
mokratik uygulaması sonucu
«amaç dışı faaliyet gösterdiği»
gerekçesi ile kapatılmıştır.

Kapatılma kararını protesto
eden İkizdere Halkevçileri; bu
tır anti-demokratik uygulama-
malarına mücadelelerini durdu-
ranmayacağını bildirmişlerdir.

Kırsal Alanda Örgütlenme ve Köy - Koop

AKIN BİRDAL

H. E. Mrk. Yür. Kur. Üyesi

Üretim kooperatifiçiliğine girmeden; üretim kooperatifiçiliği nedir, ve üretim kooperatiflerini ülkemizde gerekli kılan nedenler nedir, bunun üzerinde duracağım. Daha sonra üretim kooperatifiçiliğinin; Türkiye'nin ve emekçi halk yığınlarının bağımsızlıklarını kazanmasındaki görev ve işlevinin ne olması gerektiğine değinmeye çalışacağım.

Üretim Kooperatifiçiliğini Türkiye'nin nesnel koşulları içinde yaşama geçireceğimize göre, bu koşulları ve yapıyı zorlayıcı ve değiştirici bir özü olduğuna göre, önce Türkiye'nin mevcut sistemi ve bu sistemin getirdiği olguları kısaca anımsamakta yarar var.

Türkiye dış ve iç etmenlerin sonucu geri kalmış bir ülkedir. Geri kalmışlığın bütün göstergelerini içinde taşır. Bir yandan ekonomisinin dışa bağımlılığı olsun, bir yandan ekonomisinin tarıma dayalı oluşu olsun, öte yandan mevcut üretim ilişkileri ve ona bağlı üst yapı kurumlarında tüm geri kalmışlığın çizgileri ve sonuçları vardır. Ülkemiz bugünde kapitalist bir üretim biçimine dayalı kalkınma çabası içindedir.

Tarımsal ürünlerin dış satımdaki payı yüzde 70 dolaylıdır. Tarımda verim artırıcı etmenlerden sulama, gübreleme, tarımsal mücadele ilaçları gibi modern üretim girdilerinden yeterince yararlanılmamaktadır.

Kapitalizmin temel göstergelerinden mülksüzleşme olgusu, 1950'lerde traktörün tarıma girmesi ile ortaya çıkmıştır. Mülksüzleşen ya da başka bir deyişle giderek proleterleşen yoksul köylü kirlardan, kentlere göç etmektedir.

Kısaca ülkemiz, emperyalist - kapitalist sisteme bağlı çarpık ve bu sistemin bütün ayıplarını bağrında taşıyan bir ülke durumuna gelmiştir. Açlık, yokluk, pahalılık, karaborsa, işsizlik ve bunalmı...

Emperyalist ülkeler kendi içlerindeki bunalmaları geri kalmış ülkelere aktardıkları, artı değerleri sınıflar arası çelişkiyi ve bunalmı gidermeye çalışmaktadırlar. Ancak geri kalmış ülkelerin her geçen gün yükselen bağımsızlık mücadeleleri ve kazanımları, onların bunalmalarını arttırmakta ve cöküşlerini hızlandırmaktadır.

Bu nedenle, geri kalmış ülkelerde sürdürülen bağımsızlık mücadelesi, emperyalist güçlerce ve onların yerli uzantılarınca engellenmek ve geriletilmek istenmektedir. İşte, 1977 1 Mayıs katliamı bunun sonucudur. Demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlanması, bunun sonucudur. Yaşamın her alanındaki katliamlar, cinayetler, saldırı ve baskılar, bunun sonucudur.

ÜRETİM KOOPERATİFÇİLİĞİ :

Üretim kooperatiflerinde, üretim araçlarının mülkiyeti kooperatiffere aittir. Bu, bağlı olunan sisteme göre değişiklik gösterebilir. Kimi yerde, üretim toplumsallaştırılmıştır. Kimi yerde, üretim araçları üzerindeki mülkiyet saklı olmak koşuluyla kooperatife devredilmiş ve tarım girdilerinde ortak kullanım geçerli kılınmıştır.

Üretimin plan ve programa dayalı oluşu, toplum ve emek unsurunun temel alınması, üretim kooperatifiçiliğinin vazgeçilmez koşuludur.

Üretim kooperatiflerinde üretim sonucu elde edi-

len ürünlerin bir kısmı emeğe, bir kısmı toprak rantına, geri kalan bir bölümünde gerektiğinde kullanılmak üzere bir fonda toplanır.

Üretim Kooperatifiçiliğinin emek sömürüsüne son vermeyi amaçlayan bir özü vardır. O nedenle, sömürü aracı olarak kullanıldığı için özel mülkiyete karşıdır. Gerek kırsal alanda gerekse, giderek tüm ülkede sömürülenler ile sömürülenler; yoksullarla var-sıllar arasında bir yumuşamayı değil, ayrıcalığı gidermek gibi de bir görevi vardır.

Üretim kooperatifleri işçi sınıfı biliminin yaşama geçirilmesinde vazgeçilmez bir araçtır. Kooperatifler, geniş işçi ve emekçi köylü yığınlarının üretim ve tüketim sürecinde, onların çıkarlarını korumak için; yine onları, yörelerinde toplar. İşçi sınıfı ile emekçi köylüler arasında sıkı bir bağ kurar.

Mevcut sosyalist ekonomilerden ve alınan deneyimlerden şu sonuçlara varılmaktadır.

- 1) Emek ve araç gereçlerin toplumsallaştırılması temeline dayalı kooperatif kuruluşu bilim ve teknolojinin çağdaş kazanımları ile üretim yoğunlaşmıştır.
- 2) Toprakta özel mülkiyet varlığı üretici kooperatiflerin oluşumu ve varlığını etkilememektedir. Örneğin; Bulgaristan'da bu, yüksek verimli bölgeler toprak iki dekarken, tahıl bölgelerinde evler ve çiftlik binalarında kullanılan toprak dışında beş dekaradır.
- 3) Yaşam düzeylerini yükseltir sınıflar arası farklılığı ortadan kaldırır.
- 4) Tarımsal üretim kooperatif, sistemin gelişmesi sonucu kent ve kırsal ekonomik temel oluşturur. Kısaca üretim kooperatifleri; üretimden doğabilecek her türlü işlevi ve görevi üstlenir.

TÜRKİYE'DE ÜRETİM KOOPERATİFLERİ NEDEN KAÇINILMAZDIR

Ülkemizde üretim kooperatiflerinin kaçınılmazlığı ve gerekliliğini hangi nedenler nedir? Bu nedenleri özetle şöyle sıralayabiliriz.

1. Anayasa gereğidir
2. Tekelci kapitalizme yani emperyalizme bağımlı, çarpık kapitalist sistemin değiştirilmesini yardımcı olmak
3. Kırsal alandaki emekçi köylülerin aleyhine olan üretim ilişkilerini değiştirmek.
4. Her alandaki emekçi sınıf ve tabakaların örgütlenmeleri karşısında kendilerinin örgütlenme zorunluluğu,
5. Her geçen gün aracı - tefeci sömürüsü, yokluk ve baskının altında eziliyor olmaları,
6. Üretimin ilkeliliği ve düşüklüğü
7. Tarım girdilerindeki dışa bağımlılık ve teminindeki zorluklar,

KÖY - KOOP VE ÜRETİM KOOPERATİFÇİLİĞİ

1971'de kurulan KÖY - KOOP; Emekçi köylülerin kendi istekleri sonucu ortaya çıkmış bir örgütlenme değildir. 1969'da 1163 sayılı yasa ile devlet desteği altında oluşmuştur. Kırsal alanda yaşanan zorlukları görelî olarak gidermek, tarım girdilerinin, kredinin temini için mevcut düzenden yana ve o düzenin sürekliliğini sağlamak amacıyla izin verilmiştir. Oysa mevcut sistemin emekçi insanlar lehine değiştirilmesi, o insanların ve örgütlerin bağımsızlıklarını kazanmalarıyla olasıdır. Yoksa bu koşullarda devlet vesayeti altında gelişecek bir örgütlenme, yine devletin izin verdiği ölçüde kadar varabilir. Siyasal iktidarlara göre biçimlenmeleri kaçınılmaz olmaktadır. Kaldığı, o kooperatifler düzenden yana olsalar bile günümüzde sorunlarını giderememektedirler.

(Devamı Sayfa 5'de)

Nazım Hikmet

(Başarılı Sayfa 5'de)

gasmı vuracak demiydik. Birtakım karkafalara halk geçergin anlatmak zor...

Nazım Hikmet'i Nazım Hikmet yapan, onu çağın en büyük şairlerinden biri eyleyen, onu çağın en ilginç kişilerinden biri kılan elbette ondaki büyük sanatçı ve insanlık gücüdür. Ama bunun da üstünde onun en büyük özelliği, ondaki sonsuz halk insanı ve halk sevgisidir.

O, halkı yıllarca iyi, kötü yönleriyle derinlemesine yaşamış kişidir. Onun elinde halktan nefret etmek, halkı sevmek olanakları vardı. Halktan nefret edecek kadar halkı tanıyordur. Sevecek kadar da... Halkı yaşamış sanatçılar, kişiler çoğu zaman ya halktan nefret ederler, ya onu sonsuz severler... Dostoyevski'nin ve Nazım Hikmet'in halkı derinlemesine yaşamları onlara tükenmeyecek bir halk sevgisi vermiştir. Bu iki dev sanatçıyı böylesine yücelten onlardaki halk sevgisidir. Dostoyevski'de olsun, Nazım Hikmet'te de olsun, inanılmaz bir halk sevgisi vardır. Bu her iki büyük kişi de halk sevgisinden dolup dolup taşarlar. Bu iki ayırıcı cins sanatçı, iki karşıt kişilik bir yerde el ele, yürek yüreğe gelirler, halk sevgisinde...

Nazım Hikmet en büyük eserinin adına boşuna «Memleketimden İnsan Manzaraları» dememiş. Bunun büyük bir anlamı var. Bu eser büyük bir halk destanıdır. Parça parça bütünüyle halkımızı çizen... Halka canlı doğuya bakar gibi bakar. Doğanın yaratıcılığı, güzelliği, büyüklüğü halkta vardır. Doğanın belası, zehreli, kırı, kısı, zulmü halkta da vardır... Nazım halka gözü kapalı bir hayranlıkla bakmaz. Onun için halk da doğa gibi bir yaratılıştadır. Dostoyevski'nin el yordamıyla bulduğu halk sevgisi onda bir bilincin, Nazım Hikmet başka bir destan da yazmıştır: «Memleketimden Manzaralar». İşte bu ikinci manzaralar bütün şirkele dağılmıştır. Bu ikinci manzaralar da ötekini ayırır. Birinde memleketin insanları, ötekinde memleketin doğası... Nazım Hikmet'te bu iki sevgi, iki hayranlık, bu iki güzelliğe iç içe, can canadır. Birbirinden ayrılmaz.

Nazım Hikmet bir ömür boyunca sevginin, dostluğun, aydınlığın, güzelliğin türküsünü söylemiştir. Bu sanatın derinlemesine halkla birlikte varmıştır. «Yürekte acemak olcaık, insanlık yani, yarım».

Sanatta olsun, politikada olsun, halkla birlikte yürürsen, onun sevgisini dostluğunu, yaratıcılığını esas alırsak alınan-

HALKEVLERİ Genel Merkezi Tarafından Yayınlanır

SAHİBİ : HALKEVLERİ adına Ahmet YILDIZ

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ : Özalp YILDIRIM

FIYATI : 500 Kır.

YAZIŞMA ADRESİ : İnkilâp Msh. Frat Sokak No : 4

(Ankara Valiliği arkası) Ulus-ANK.

Tel : 24 37 11 - 10 60 79

BASILDIĞI YER : HALKEVLERİ Basımevi/Tel : 17 65 53

marşın... Ta Homeros'tan Yunus Emre'ye, Yunus Emre'den Nazım'a kadar bu böyle olmuştur. Halk insana «Biz buradan gider olduk Katanlara selam olsun.» dedirtecek bir yürek verir. Bilabilene aşkolsun.

Biz gözetirmiş köy etmişiz. Bizler yazışmanın eşliğindedir. Önemli olan Nazım Hikmet gerçeğine bakıyoruz. Anımsada baktığımız bu işi görmüyoruz bile...

Halkın eli böylesine elinde, halkın sevgisi böylesine yüreğinde olmasaydı, Nazım Hikmet, Nazım Hikmet olamazdı. Yunus da, Homeros da öyle... Dostoyevski; de... İnsanın yüreğine girmiş, her büyük insanın elinde halkın eli var. Bundan sonra da başka türüstü mümkün değil.

YAŞAR KEMAL

ŞİİR:

ANA ÖĞÜDÜ

Çiçekleri ezme yavrum
Çiçek bir yüreğe benzer
Çiçek ezen insan ezer
Sakin sen kuş vurma yavrum
En engin bir kardeşlikte
Uçar kuşlar gökyüzünde
Tüfekte oynama yavrum
Şakacığın bile çirkin
Bir canlıyı öldürmenin
Gel bir çiçek ol sen yavrum
Kendi ülkenin renginde
Şu yeryüzü demetinde

ÇOCUKLAR KARDEŞ OLDU MU

Daha bir ballandır uyku
Çocuklar kardeş oldu mu
Bansır artık kurt kuzu
Çocuklar kardeş oldu mu
Düşler denizine doğru
Mutluluk bin yelken açar
Her yürek bir altın pınar
Çocuklar kardeş oldu mu
Daha bir yıldız akarsu
Çocuklar kardeş oldu mu
Kucaklaştı batıyla doğu
Çocuklar kardeş oldu mu
Ne açık kalır ne korku
Korudaki fidanlar gibi
Sevip sevip birbirini
Çocuklar kardeş oldu mu

Tahsin SARAÇ

«Kırlangıcın Kanat Vuruşu» kitabından alınmıştır.

HALKEVİ GAZETESİNİ ÇEVRENE ULAŞTIR!

Yazı ve Haber
gönder

Tiyatro Üstüne Notlar II

Geçerek tiyatroyun bir başka niteliğini açıklayalım: «Bir Sahne eserinin, belli bir oyun türünün veya oyun yazarlığının tarihi, çeşitli üslup çığırını ve çığırının düşünüş ve hayat biçimlerini, her zamanki tiyatro bakımından deyim türlerinde çeşitli anlayışları yansıtır. Dramatürünün, oyun sanatının, oyun düzeninin sahne dekorunun ve kostüm gelişmesinin, sahne tekniklerinin tarihleri en kısa çığırları ve bölüm araştırma sorunlarındaki el işçiliği, meslek geleneği yanında her yerde görülen tiyatro sanatı biçimlerinin, çağın düşünce ve hayat biçimleri ile olan kesimlerini gösterir. Bu güçler tiyatroya yönünden resmî hayatın ve kültür hayatının öteki dallarına da karşılır.» (10)

Görüldüğü gibi tiyatro salt bir sanat olgusu olmayıp, bilimsel niteliğini pekiştirecek komplikelikli yani asal görevinin, bütüncülüğünün içeriğinde insan için insanla birlik'e yapmaktadır.

Örneğin başka çağlarda, başka başka uluslarda ekonomik, dinsel, politik yapıları; yapıtlarda yeniden, ya olduğu zaman içinde ya da bulunduğu (oyunandığı) tarih kesiminde çağının yorumu ile gösterir.

Özünde insanı esas alan tiyatroya bu anlamda insan ve bulunduğu toplumu, toplumları; ya olduğu gibi ya da olması gerekli biçimde hayata geçirir. Çünkü tiyatroya salt söz olan olgulara hatta sözsüzlüğe bile oynanmış hayat verir. Söz eylem olur tiyatroya.

Burada tiyatroyun daha önce belirttiğimiz bir niteliğini bir kez daha anımsatmak gerekiyor. Tiyatro için salt sanatı olgusu değildir savını geliştirirken «Araçtır; da; insanı tümüne» çözümlenerek, irdelemek için de tarihi gelişiminin sürecine bakmak da amaçtır.» (11) diye bir açıyı anlatmışız la tümleyerek sürdürülmüştür.

Bir araçtır; sanatın kökenine varmada tarihi maddeliğin ve araştırıcılığın yönteminin kökeninde de eyleşim bağlarının varolması yadsınamaz, gerçeğini vurgulama zorunluluğu çıkarır ortaya. Araç, amaç ikileminin niteliğinde...

Bu yöntemle, tiyatroyun ortaya çıktığı ilk insan toplumlarının yapısal niteliğinde üretim biçimi içinde yer ilk tiyatroya örnekleri, bugünün dili ile sanat mı, tiyatroya mı idi so rusunu getiriyor aklı ilkin.

Örneğin taklit; ögesinin varlığına bulduğumuz ilk insan toplumu düzeni yapısında taklidi «Tarih öncesi insanların kuvveti, onların kolektif duyguları ve toplu halde çalışmaları idi. Üretim araçlarının sayısal mülkiyeti-iste, ilkel komunal toplumdaki üretim ilişkilerinin dayandığı temel budur.» (12) sözlerinde öze tiyatroyun her biçimiyle kolektif oluşunun yansımaları; sanatın önce amaç mı araç mı yahut bu olgunun; sanat mı değil mi, ikilemine varmayı getiriyor.

Böylesi bir toplum yapısında diğer ögeleri de anımsadığımız da bir arada yaşayabilme koşulluğunun pekiştirilmesinde etken bir araç olduğunu görürüz, taklit ögesinin. Ki, bu anlamda bütüncülikle sesin, tarihin ve bunun gibi iletişim verilerinin yollağında taklidi varlığına antropod'ten insana varmadaki evrim sürecinde, yerine anlam ve değer verebilmek gerekir.

Tiyatroyun asal ögesinin insan olması niteliğine giderek, insanlığın evrimliliğinde etken ve edileliliğini ve ekonomik yapıdan kaynaklanan üst yapı aşamasına varmada önceki verisini belirleyelim.

Bir evrim duruşundan «Zamanla çalışma eyleminin ilerlemesi, yalnız ellerin çalışmamasını ye'kinleşmesine ve incele mesine değil, düşüncenin ve atalarımız bilişli bir amaçlı yönelmiş bir çalışmaya elverişli kılan bütün yetilerinin (melekelerini) gelişmesine katkıda bulundu.» (13)

Sözlerinden gelişme eyleşiminin salt; tanımına değil yetilerin verilerine de bakalım.

Bu bakışta; birbirinden soyulanamaz bir kaç evreye, «bütüncüleşme çerçevesinde, tiyatroya ile yöne'limiz var.

Örneğin, insanın kökeninden ilk çalışma eylemi ve toplumun ilerleme evreleri gibi soyulanamaz evrelerin bütününe bir çerçeveye içinde yöne'limizde, tiyatroyun da kökeni:

«İlkel insanın bu av oyunlarında tiyatroyun üç temel ilkesini buluruz: Taklit, Eylem ve Topluca katılma. Avcı, avını avlamak için önce bir hayvan postuna bürünür ve hayvanın hareketlerini taklit ederek yakınına gider, avını öldürürdü. Sonra köyüne döner, nasıl avlandığını ötekilere anlatacak bir hareketler düzenine girerdi; bu Eylemdir. Avcı ya da avcılar dans, ezgi ve hareketle oyunlarını sürdürürken ateşin çevresinde seyredenler bazen el çırparak bazen doğrudan doğruya ortadaki oyuna girerek avın uğurlu olmasını sağlamak için dans ederlerdi; bu da topluca katılımıdır.» (14)

İlk insanların ya da insan öncesinin insanlaşma evresindeki, bugün adına Tiyatro veya başka deyişle sanat da dediğimiz bir verinin tanımına varırız. Üretim biçiminin belirlediği toplumun tanımına anımsatma yaparak geçiyoruz.

Ve ekonomik yapının belirleme niteliği içindeki bu sanat evresinin ilk çıkışında yapılan taklit olgusunun niteliği bir üst yapı ürünü değil elbet...

Çünkü insanlığın bu evresinde insanın ilk yetilerinden biri idi taklit. Ki taklidi tiyatroyun doğurduğu anası olarak savlıyoruz.

Ancak bu veriyi birbirine bağımlı soyulanamazlıkta tüm olguları içinde yerine koyduğumuzda, geçen kezki «Ti-

yatro Üstüne Notlar I» adlı yazımızın son paragrafındaki belirleyici eyleşimsel anlamına açıklık getirmeye çabaladık.

Ayrıca tiyatroyun kökenini, kaynağını insan ve yaşam denilen kaynaktan alması nedeniyle, insanlığın kökenine özdeşliğinde koştukludık.

Ancak, burada bizim sanat diye yahut tiyatroya diye adlan dardığımız olgu bir nesnel varoluş anlamındadır.

Başka bir anlatımla köleci toplum aşamasına değin gelişirebileceğimiz bir nesnel olgudur da savımızın içeriği.

Bir araçtır da insanın da nesnelleşmeye yönelik evresini de kapsar süreçtedir, savımızın içeriği.

Nesnel varoluş anlamında da bu dönemde tiyatroya, dediğimizde «Bir nesnenin ya da olayın, bireyden ve onun bilincinden bağımsız varoluşu. Bu anlamda doğa yasaları ya da belli bir toplumun ekonomik koşulları nesnel varoluştur.» (15) insan kavramının niteliğini aynı koşullarda görmek gerekiyor.

Ki tiyatroyun kökenine ilişkin daha yukarıdaki sözlerimizle bağdaşık, nesnel varoluş kavramıyla «Çalışma, kolektif hayat tarzının gelişmesi üzerinde durmadan artan bir ekle meydana getiriyordu. Bütün üretim faaliyetleri, insanlara nispeten kalabalık guruplar halinde toplanmasını gerektiriyordu.

Yalnız kolektif hayat üretimin ilerlemesinin temel olan birikmiş çalışma tecrübe ve alışkanlıklarının muhafazasını ve sonradan gelenlere naklini mümkün kılıyordu.» (16) sözleri tiyatroyun ve de giderek sanat kavramının e'ken ve edileliliğini de üst yapı oluşumuna neden ve nasıl, ne zaman vardırıldığını daha bir açıklık getiririz, bu defaki notlarımızdakiyle gelecek «Tiyatro Üstüne Notlar»ımızla...

(Baştarafı Sayfa 4'de)

KÖY-KOOP kuruluş yıllarından son aylara değin bir sistem değişikliği uğramıştır. Ancak son bir yıl içinde programlı olmasada ekonomik-demokratik mücadelesi bir sistem değişikliğini içermeye başlamıştır. Bu, egemen güçlerin KÖY-KOOP'a dik-katli yönelmelerine neden olmuştur.

Elbette, bu sempatik bir eğilime olmaması. Birlikler, Halk Pazarları saldırya uğramıştır. Demokratik Halk Kooperatifiçiliğinin yitit öncülerinden Akın Özdemir, Mustafa Atlar, pusuya düşürülerek öldürülmüşlerdir. Son bir ayda Yozgat ve Manisa Birlikleri tahrip edilmiştir. Yozgat'ta saldırya uğrayan yer arasında Halkevilerinin ve TÖB- DER'in de olduğu bir rastlantı değil elbet. Emekçi insanların mevzilendik ve onun faşist cinayet şebekelerinin boy hedefleri demokratik örgütlenmeler, teknelci kapitalizmin haline gelişmişlerdir.

NE YAPMALI?

Kırsal alanda yüzyıl öncesine dayalı kendiliğindenci ya da toprak ağalarının, aracı-tefecî bezirganların yönetimlerinde oluşan örgütlenmelerin sonuçları yaşanarak Üretim Kooperatifiçiliğine varılmıştır. Bu, kırsal alanda çağ ve bilime uygun bir çıkıştır. Bu çıkışın kalıcılığı ve amaçları doğrultusunda işlev yapabilmeli, kırsal alanda yaşayan eğitim - tarım emekçilerinin de bu örgütlenmeye katılmaları gerekmektedir. Ayrıca kırsal alandaki köy önderlerinde içinde yer aldığı Halk Odaları ile ortak çalışma ve dayanışma sağlanmalıdır. Çünkü, gündüzdeki faşist demogojinin kırsal alanda taban yaratmasının sonuçları yine, tümüne yansımaktadır.

Ülkemizde; ister üretim, ister tüketim kooperatifiçiliği olsun; bir yapı değişikliği öngörmüyorsak; içinde yaşadığımız sisteme bir emniyet sübaba olmasının ötesine gidemeyebiliriz.

(*) Sulemezor S. Tarım Üretici Kooperatifiçileri ve Uluslararası Kooperatif Hareketi.

ÖZGEN BECKİN

Egemen Kültür Politikası ve Halk

Kültür, «doğanın yaratıklarına karşı, insanlığının yaratığı her şeydir.» Kültür, uygarlıktır; güzel sanatlar; teknolojidir; eğilendir; etikdir; bunlarla birlikte da bu geniş bir alana kucaklayan insanlığın yaratığı maddi ve manevi değerlerin bütünüdür.

Kültür kavramı, sosyo-ekonomik yapıların niteliğine göre anlaşılmıştır; kimi dar anlamıyla, kimi de geniş anlamıyla egemen olan sınıf çıkarlarına uygun olarak anılır. Çoğumuz kültürü, bir gelenek, bir eğitim alanı, bir genel bilgiler ögüsü olarak biliriz. İşimizte nasıl gelirse öyle kullanır, öyle anlarız. Her öğünün önüne, arkasına bir «kültür» süzgeçini takmakla sanki her şey kurtarılır. Bizi güdümler, kekelemimizi (aslında bilgisizliğimizi) kapatan bir kelime düzeyine indirgeyerek ucuz harcarız. Kültür ve sanat, kültür ve edebiyat, kültür ve eğitim, bilim vb. gibi... Kültürü, kültürün öğeleriyle ödeş tutar, onu soyut kullanımda öteye vardiymayan anlamıyla yazma döker, konuşmalarımıza katarız. O zaman, kültür, madem yukarıda tanımını yaptığımız gibi geniş bir alana seslenen kavramdır, onu nasıl kullanmamız gerekir?

Bu yanlışlıklar, «kozmpolitik-kül-tür politikasının» bilinçlice yapıtı bir kafa bulandırmasıdır. Kültürün ileric, çağdaş ve atılmış anlamıyla kuramını yapmasına engel olmakta, bunun karşısına sınıfsal analizlere dayanmayan yüz almış üçe yakın tanım çıkarmaktadır. Fakat hepsi de bizim tanımımızı tamamlayan öğeler, durumundan başka bir şey değildir. Sanki hepsi de «kültürün» herhangi bir öğesinin tanımıdır.

Ülkemizin toplumsal yapısı gereğince bizde de kül-tür kavramı tam bir netliğe kavuşturulmamıştır. Ama her alanda olduğu gibi bu konuda da ileric düşünce yenilmiştir. Bilimsel anlamıyla yeri geldikçe vurgulanmaktadır. Kül-türün sınıfsal olduğunu burjuvazi bilmez görür. Kül-türün ulusal olduğunu götürür olduğunu yine burjuvazi anlamaz görür. «Millî» ve kitleri kendi ideolojisi doğrultusunda şartlandırmaya yarımcı kalar. Kül-türün bir sisteme dayandığı yanını unuttur ve onu bir ulusun kendi yaratığı bir «şey» olarak kabul eder. Bunun abartılmış ve halkın geri bilinç düzeyini okşayan yanlarını öne çıkarılmış biçimlerini, öğelerini sergiler. Ve bir «yöven-milliyetçi» görüşün bayrağını koşturmuşta uğraşan «kadim» bir kağına ya bindirir. Gözlemlerini bu keskin duygusallıklarla yaşarırken cebimizde bir «yankesici» rahatlığıyla yoklar.

Üretim güçlerinin her gün değiştiği ve geliştigi, teknolojik olarak devr boyutları kazandığı bir dünyada kendimizi kurtarmamın başka yolu, bunlara tek «kim» koymak ve yeni atılmaları bilimsel yollarından gerçekleştirmek olacaktır. Kültürel öğeleri (bilim, sanat, teknoloji, eğitim, etik vb.) bizi kapitalizmin sömürdüğü çarkına her gün biraz daha yaptırıldığı anlagımızdır. Ürün «vadede», kurulu düzenin süzgeçten geçirilmesini «üm yollar kullanılır. İlimizdeki kadar onun dünya görüşüne doldurularak düzeninin savunuculuğuna yapmamız amaçlanır. Fakat bilinçli olduğumuz sürece ona hizmet etmek yerine, onun kurallarına ters; ama halkın çıkarlarını savunan kural ve ilkelere bağlı hareket etmiş olacağız.

Kültür sınıfsaldır diyorduz. Çünkü egemen olan sınıf ideolojik olarak da egemendir. Burjuvazi insanlığının yaratığı bütün değerlere el koyduğu ve onu egemenliği altına alarak kendi çıkarları doğrultusunda kullanabildiği için halkın kendisinin yaratığı değerler, kendisinin sömürülüp, ezilmesinde burjuvaziye bir silah olabilmektedir. Evrensel kültürün sağladığı tüm olanaklara burjuvazi pençesini atmıştır; politikası gereği kendi ideolojisinin yaygınlaşmasını sağlar, varolan gerici yanların ya öylece kalmasını ya da kendine hizmet eder bir duruma getirilmesini ister. Kapitalist ülkeler saf bir «ulusal kültürden» bahsetme gereğini duyarlar, nedense... Oysa saf bir ulusal kültürden söz edilemez. Bunun açıkça, çağımızda yansıdığı bir gerçektir. Emperyalist ülkeler gittikleri yere makineleriyle, yiyecek, giyecek maddeleriyle, kendi ahlak anlayışları ve düşünsel alandaki tüm olanaklarıyla gitmişlerdir. Ve orada kendi politikalarına en yararlı bir sistem oluşturmanın yollarını araştırmış, bulmuşlardır. Eger gidilen ülkede bir egemen burjuvazi sınıfı varsa, onu palazlanmasına ve kendine benzermesini amaçlamışlardır. Oysa atıyapıda bu değişimin olgunlaştırılmış olduğu veya iç dinamiklerle burjuvazinin gelişmesini olduğu yerlerde onu zor kullanarak değişikliğe uğratmaya ya da bir dizi anlaşmalar yoluyla istediği kalıba sokmaya çalışır. Aynı ülkede feodal kalıntıların ve bunun yanısıra, gelişmemiş ticaret biçimlerinin varlığı, emperyalistler, çoklu bir «genil alma» pozisyonuna sokmuş, her alanda bu ittifakı sağlamaya zorunlu kılmiştir. Bunun politik alanda ve iktidar olma düzeyindeki somut görünümünü ülkemizdeki gibi «olgers» olarak adlandırılan yönetim biçimleridir. Bu politikamın, kültür öğelerine yansıması ve o öğelerin bir toplumsal oluşumda yer alması «yapay koşullandırma» olmak durumunda biriktirilmiş. Emperyalizmin kendi çıkarlarını dünya üzerinde korumak ve tek ülkede

değil bütün dünya ülkelerinde bir egemenlik kurmak istediğinden kaynaklanan bu zorlama, o ülkelerin halklarının bağışlanmalarını güdeleyen bir politika olmaktan öteye gitmemiştir. Çünkü halkların, ezenlerle sömürülenlerle sürekli bir çelişki vardır; bu çelişki aynı zamanda sınıfsal çelişkileri de son derece keskinleştirmektedir. Kültür alanında bir karşılıklı, yaratıldığı, bir demagoji furyasının ve firmaların koparıldığını görüyor ve bunun da yapanların emperyalistler ve buna bağımlı olan burjuvazinin olduğunu anlıyorsak, burada bir «kozmpolitizmden» söz edebiliriz. Hiçbir zaman sınıfsal çelişkilerin ortadan kaldırılmasından söz etmeyen, halkların kendi kaderlerini tayin hakkını dile getirmeyen burjuva ideolojisi sözcükleri, kardeşlikten ve eşitlikten; «tek dünya devletinden» söz edebilirler. Bunların «mantiki» amaçları ortada: Bu görünüş altında soy, sömür; halkların bağımsızlığını engellemek için «tek dünya devletini» öne sürer, sınıfsal çelişkilerin bir anlamı olmadığının bilim adına laf et ve sınıflar arasındaki korkunç refah düzeylerini dini-teknolojik idealizmle açıklamaya çalışır, her defasında da kendini kurtarmanın yolunu bulur. Bu kozmpolit ideoloji, kültür öğelerine yansırken, halkların uyanışlarını engelleyen ve onların bilinçlerinin bulandırılmasını kolaylaştıran bir politik amaç güder. Doğru değerler revize edilir, gerçekler çarpıtılır, kurtuluş yolları kapitalizme hizmete ararlar, dinamik bir toplum olma övgüsünün yerini bohem bir yaşantının ve banancılığın övgüsü alır. İdeolojik ve politik mücadelenin verilmesi için kitlelere her tür cezaların varoluşu hatırlatılır.

Emperyalist dönemde saf ulusal kültürler yoktur; bir kültür diğer ulusal kültürlerle beslenir, ya da diğer ulusal kültür öğelerinin bir kısmından etkilenir. Bir teknoloji alanı, bir sanat alanı kültürün öğeleri olarak insanlığın gelişimi sürecindeki tüm bilgileri, deneyleri kapsar, onlarla yeni boyutlara ulaşır. Kapitalist sistemin kültür politikaları ile sosyalist sistemin kül-tür politikalarının nitelikleri açısından kültürün bazı öğeleri için belirli ayrılıklar gösterilebilir. Değerlerin kullanılışı birinde bireysel, özel; diğlerinde ise toplumsal ve geneldir. Bunlarla birlikte ulusal kültürler, «sistem kültürleri»nin bir parçasıdır, kendi ulusal özelliklerini de ancak bazı kül-tür öğelerinde gösterebilirler. Bu daha çok «manevi kültür» alanında geçerlidir, maddi kül-tür değerleri doğrudan doğruya insanlığın yüzölçümüne sembolüdürler. Ulusal kültürler iki ayrı yön kül-tür oluşumunda meydana gelmişlerdir. Birincisi, egemen olan sınıf uyguladığı kül-tür politikasından kaynaklanan kül-tür (egemen kül-tür), ikincisi de ezilen sınıfın-işçi sınıfının ve emekçi yığınlarının bu politikaya karşı geliştirdikleri kül-tür politikasından kaynaklanan ve «egemen kül-tür» yanında zayıf, «çekirdek halinde» bulunan «demokratik ve sosyalist» kül-tür. Şu da gözden kaçmamalıdır: «Ulusal kül-tür» denilen «olu» aynı zamanda egemen kül-tür durumundadır.

Sınıflar arasındaki çelişkiler yok oluncaya dek sınıf kültürü gündemden kalkmaz ve aslında insanlığın olan tüm kül-tür değerleri bir sınıf çıkarına kullanılmaya devam eder. Bu bakımdan bir kül-tür belirli ideolojiler için kullanılır ve egemen olan sınıfın kül-tür politikası diğer ezilen sınıfın kül-tür «çekirdeğinin» gelişmesine engel olmaya çalışır. Bunun sınıfsal planda böyle yansıması hayatın tüm alanlarında dolaylı veya dolaysız etkisini gösterir. Ezilen sınıfın iktidar olma mücadelesi aynı zamanda kül-türü bir mücadelelerin de verildiği anlamını taşır.

Halk kendi çıkarlarını savunmak isterken ve bunun kavramını verirken kendine bir destek olarak aldığı bilimden, sanattan, felsefeden, etikten, eğitimden, teknolojiden vb. den yararlanma yollarına da gidecektir. Halk için kül-tür alanında da oldukça yoğun, etkili bir politikanın sürdürülmesi ve insan olan tüm değerlerden kendi amaçları doğrultusunda ürünler elde etmesi kaçınılmaz olacaktır.

Konunun genişliğinden kül-tür sorununun bu yazıya sığdırmak zor. Kırsaca toparlayacak olursak, kül-tür sınıfsaldır, ama bir üstyapı unsuru (veya kurumu) değil, her iki düzlemde ilgilendiren bir olgudur. Sınıfsallığı, kül-türün öğelerinin ideolojik-politik amaçlarla bir sınıfın egemenliği ve çıkarları için kullanıldığını gösterir. Egemen olan sınıf evrensel kül-türe de et alarak, kitlelerin yaratığı ulusal kül-tür ürünleriyle birlikte, kendi ideolojisi ve amaçlarının gerçekleştirilmesinde ona etkin bir rol yükler. Böylece «ulusal kül-tür» bir bakıma evrensel olandan yararlanmakta, onun etkisinde kalmakta, aynı zamanda güderek farklılıklar azalmakta ve onun bir parçası biçiminde yeniden oluşmaktadır. Bu durum kozmpolitizmden kaynaklanmaktadır. Bu emperyalizmin sömürü alanlarını ayakta tutabilmektedir. Egemen sınıfın egemenliğinde olan ulusal kül-türün her biçimi altında bir ileric-demokratik-sosyalist çekirdek vardır. Bu emekçi yığınların devrimci kül-tür politikalarının bir başlangıcıdır, bir sınıfsal karşıtık olarak vardır.

Halk bu çekirdeği ileri-sosyalist ülkelerin kül-tür değerlerinden de destek olarak kendi egemenliğine kavuşmak için mücadele verecek ve kendi bilimsel dünya görüşünü insanlığın özgürleşmesi hizmetine koşacaktır.

CELİL DENKTAŞ

Emperyalizmin Birinci Bunalımı ve Jack London

Okuma alışkanlığı olan hemen hemen herkesin kitaplığında Jack London'un bir kitabı mutlaka vardır. Türkiyeliler okurken yakından bildiği ender yabancı yazarlardan, Jack London. Ancak, yaşamı boyunca elliye yakın roman, öykü, şiir, oyun kitapları veren bu yazarın daha çok, Spence; ve Darwin'in etkisinde olduğu sıralar yazdığı, bireyciliği ön plana çıkaran romanları Türkiye çevirilmemiştir. Büyük Türkçü Türkiye'de okur Jack London'u son birkaç yıla değin, serüven romanları, hatta çocuk kitapları yazarı (!) olarak tanımıştır. Doğal olarak bu nu Türkiye'de ve tüm kapitalist ülkelerde uygulanan yayım politikasına bağlamak olmalıdır. Şöyle ki, konusu piyasada en çok alıcı bulan yapıtların çevirilmesi veya «usta» çevirmenlerce piyasanın talebine göre konunun uyarlanması yaygınlaştırılması bir yöntem olagelmıştır. Sonuçta, yayıt özgünlüğünü yitirmekte, yazar okuyucular arasında bir ticari meta durumuna düşmektedir.

Türkiye'deki son on yıllık siyasi gelişmelerin okuyucu (daha doğrusu, kitap tüketici) üzerinde etkilerini iyi saptayan «kültür yapımı», siyasi potansiyelin yaratıldığı eğilime göre kitap yayını ağır bk verdi. Ve sözünü ettiğimiz talihizliğe Jack London da, Türkiyeliler okur karşısında düşüdü. Hiç de roman öğülerine uymayan güncesi, son birkaç yılın «devrimci roman» firmasına uyarlanarak ve okuyucularla sanjı alay eden gibi, tutarsız ve bilinçsiz bir kişinin kaleme aldığı her satırında sırttan bir ÖNSÖZ'le, «roman» adı altında yayımlandı(!). Oysa ki Türkiyeliler okur Jack London'u, daha çok çocuklara hitap eden (!) doğayla insanın (özellikle, kurtlarla avcılarının) mücadelesini anlatan romanlar yazar bir serüven yazarı (!) olarak tanımıştır.

Türkiye'de, okur kitlelerinin hemen hemen tümü, en kaba deyimlerle, «sol» eğilimi ya da sempatisi olan küçük burjuva aydın kesiminden oluşur. Bilimsel yapıtların yanısıra, bu kesimin en çok aradığı yapıt türü, kendi siyasi görüşlerini doğrultusunda yazılmış, en azından kendi siyasi düşüncelerine temel olan gerçekleri içeren, edebi yapıtlardır. Bu eğilim birkaç yıl içinde tüm yayıncıların hareketi geçirmiş piyasayı okuru kolaya ekleme yarı kapakları ve söz konusu amaca yönelik «gökmen» adlarıyla «devrimci romanlar» kaplanmıştır. Bu arada, burjuva edebiyatın ustaları sayılan Tolstoy, Balzac gibi yazarlar da modaya uyarak, «devrimci» yarımcılarının eliyle birer «proleter devrimci» kılıfı gişlerdir.

(Devamı Sayfa 7de)

Jack London, Marx' ve Engels' okuduktan sonra bir ki, inandığı sosyalizmi yapıtlarında işlemeye başlar. Ne yazık ki henüz bu yapıtları Türkiye'de okuyamıyoruz. Akıllı yarımcımız, yazarın ününü sömürmeye kalkarak güncesini, devrimci bir roman havası ver meye çalışarak yayımlıyor. Oysa ki, yazarın Amerika'daki sefaleti tüm gerçekliğiyle yansıtın bu anıları, yayımının küçük, koşulların değer taşımadığı; ama tümüyle değil, yayımının yeterli görüldüğü kadari, daha doğrusu okuyucu kitabın bir roman olduğuna inandıran sayfa sayısına (kimine göre de, kalınlığı) ulaşmış... Belki önüm birinde, yine bir başka «akla yapımı» anılarının kalan bölümlerini de yayımlar okuturuz.

Emperyalizmin düştüğü bunalımdan ayrılabileceği uğrun da insanlara ne katmerli bir sefaleti zorlandıklarım anılar bu anılarında Jack London. Yaşadığı yıllarda (1876-1916) artık eski sömürgeci yöntemlerinin sömürgeci, emperyalist yayımların gitmiş emperyalist bir rekabete dönüştüğüne ve bu uğrun da fazla acı çekmelerini, yine bu emperyalist ülkelerin kendi ya tandıkları olduğuna tanık olmuştur. Bir başka yapıtında, yine yayıncılarımızın bir ticari meta olarak değerlendirdikleri bir yapıtında, «Uçurum İnsanları»nda (2) aynı dramın İngiltere'deki görünümünü anlatır.

Jack London, emperyalizmin 19. yüzyıl sonunda düştüğü bunalımı bir ekonomist gözüyle değerlendirmişti. Elbette, ancak, toplumsal gerçekleri tüm çarpıcılığıyla yansıtın usta kalemi, emperyalist sömür mekanizmasını insanları cins, ulus, renk, din ayırmaadan nasıl acımasız bir kaskaca aldığı, kapitalist ekonominin sağladığı büyük endüstriyel gelişmenin yanı sıra insanları nasıl emeğe yabancılaştırdığını okuma yazma bilen herkesin anlayabileceği bir yalınlıkta anlatmaktadır.

Jack London anılarında, yalnızca emperyalizmin ulusal bir felaket değil fakat yayımcı ve rekabetçi niteliğinden dolayı evrensel bir katliam olduğunu göstermekle kalmamış, bu insafsız sömürü ağı karşısında bir başına direnmenin çözümlerini göstermiş ve İngiltere'deki asaletin kaynağını keşfetmek Jack London için hiç de zor olmamıştır. Yürürlükteki yasaların herkes için otmadığını gördüğünde «ki, yasal haklarından keskinlikle enin olduğu bir anda görmüştür bunu. Kavramıştır kapitalizmin ne menem bir sistem olduğunu. Hapisa- ne anılarının bir yerinde şöyle anlatır bunları:

«... Polis ve mahkemeler üstüne inanılmayacak kadar korkunç şeyler anlatılır bana. Tuvaletler, büyük kentlerin polislerinden edindikleri tüyler ürpertici tecrübelerini anlatılır. Ama bu serüvenlerin en korkunçlarını polisin işkencesi altında ölen ama bu

yüzden başlarına gelenler konusunda tasalluk edemeyecek zavallıların hikayeleriydi. Üzün yıllar sonra Lexow Komitesi raporunda yüzde yüz gerçek ve bunlardan kat kat daha korkunç hikayelerle karşılaşacaktım. Ama tuvaletlerimizin ilk günlerinde bu duyduklarımıza dudak büküp geçiyor, gülerken karşıyordum.

Ama eminde sonunda işkencelerin varlığına inanç getirdim.

Orada, bu mahpusanede, kendi gözlerimle öyle korkunç olaylar gördüm ki, kanun köpeklerine ve bütün suç hukuku kurumuna karşı bende ömür boyu silinmeyecek bir saygı yer etti.

Öfkem yavaş yavaş korkunun dalgaları arasında boğulup gözden silindi. Birden açık seçik nasıl bir iktidara karşı başkaldırıldığını farkına vardım...» (3)

Emperyalizm, birinci bunalım dönemini yaşamaktadır. Emperyalistler artık kaba bir ticari sömürü değil, sermaye ihracıyla sömürü yoluna gitmektedirler. Bu, pazarların yeniden paylaşımı sorunu ortaya çıkarmış bunalım girişimlerinin ve sonunda, «insanlığın büyük felaketlerinden biri» olarak analacak, emperyalistlerin cins, ulus, renk, din ayırmaadan yoksulları, emekçileri «toplam» ortadan kaldırmanın bir başka yöntemi Birinci Paylaşım Savaşı patlayacaktır. Savaş öncesinde söyle ya da böyle yasaların sürdürülebilir yüzbinlerce emekçi, savaşa sürülecek katledileceklerdir.

Açık, Jack London'un gözünde, Birinci Bunalım Dönemi'nde en önde gelen insanlık sorunudur; ve bazı sorunları mekanizmasının bugüne değin niteliğinden hiçbir şeyi yitirmediğini adeta haykırır: «... Müzmin açlığa, normal bir olay gözüyle bakılır burada. Sadece mu'lak açık, büyük ölçüde ortaya çıktığı zaman İngiltere bunu olağanüstü bir sıkıntı olarak kabul ederler.» (4)

Emperyalizmin yarattığı sefalet görüldüğü gibi, yüzün başından bu yana pek de iyiye doğru gitmemiştir. Kaldı ki, Jack London'un o günkü gözlemleri bugün, daha yaygın bir biçimde emperyalist sömürü ağına içinde kalan tüm toplumlarda yaşanmaktadır. Burjuvazi, önce iktidarı ele geçirdiği toplumlara ilkelere kadar sömürmüş, gitgide artan istahı onu daha sonraları diğer ülkelere, sömürgeciğe doğru yönelt-

mıştır. Ama, sömürgecilerin kurulması, sömürü biçiminin değişmesi vb. yine bu ülkelerdeki emperyalist ülkelerdeki yokluğu, sefaleti ortadan kaldıramamıştır. Çünkü kapitalizmin niteliği gereği, ortada mu'lak her türlü işi olabildiğince ucuz ücret karşılığı yapabilecek bir işsizler yığını olmalıdır.

Jack London, dünya üzerinde hala tek tük bulunan ilkel kavimlerden birinin yaşamıyla, görkemli İngiliz İmparatorluğu'na karşıdır. Çok acı bir komedidir bu karşılaştırma. Ekonomik ya da siyasi, hiçbir toplumsal örgütlenmenin bulunmadığı ilkel insanlık (5) karşısında, işte Jack London'un kaleminde «Demokrasininin Beşiği»:

«İngiliz İmparatorluğunun Britanya adasında İngilizler yaşar. Son derece moderndirler. Yıllık kazançları kişi başına 300 sterling (6) olarak hesaplanır. Yemeklerini avcılık ve balıkçılıkla değil, suni şekillerde çıkararak elde ederler. Büyük bir kısmını bayırların sokak dambaları yoktur, gene büyük bir kısmı kötü şartlar altında ufak odalarda otururlar. İstismak için yeterli yakaacakları olmadıkları gibi, fistikleri başları da yeterlidir. Büyük bir kısmını hiç evi olmadığı için, yıldızların altında yatarlar. Yaz kişi, sokaklarda, partilerde içinde işleyen bu zavallılara yastıkları. İyi ve kötü zamanları vardır. İyi zamanlarında çoğu yeterli kadar yiyecek bulur, kötü zamanlarında açlıktan ölürler. Simdi ölüyorlar, din ölüyorlardı, geçen yıl öldüler, yarın, öbür gün, gelecek yıl ölmeye devam edecekler. Çünkü onlar insanlık terisine müzmin açık çekmekte. İngiliz halkı 40 milyon kişidir ve her 100 kişiden

939 kişi fakirlik içinde ölüyor. Sekiz milyontuk bir fakirler ordusu da açlığın sınırında yaşamaya çalışmaktadır. Bunun dışında her doğan bebe, borçlu olarak dünyaya gelir. Bebe başına düşen borç 22 İngiliz İrasıdır. Büyük ve usta bir hile yüzünden buna Millî Borç adı verilmiştir.»(7)

Jack London'un bu yapıtlarında ekonomik bir yaklaşım getirmediğini yazmıştım. Şunu da hemen eklemem gerekir ki, London, yaşadığı dönemin özelliğini de —genel anlamda— bu anıları kaleme aldığı sıralar, henüz algılayamamıştır. Ancak gördüklerini, yaşadıklarını olduğu gibi yansıtmaya bizi, bu dönemin özellikleri konusunda aydınlatmaktadır. Yazarın özellikle emekçilerin yaşamları üzerine olan gözlemleri, kapitalizmin ne olduğunu kavramamakta inatla direnince okur için iyi birer derstir.

Emperyalizmin Birinci Bunalımı, London için, o dönemde bir bilinmeyendi. Fakat günümüzde, daha çok geri-burjuvazileşmiş, yarı sömürge ülkeler halkları için artık, emperyalizmin bunalımları birer bilinmez değildir. Çünkü, benzer olayların daha önce de defalarca yaşanması bir yana, kapitalist-emperyalist sistemin açmazları, bozuklukları en zorlu en insafsız bir biçimde bu ülkelere halklarına doğrudan yansımaktadır.

Jack London'un anıları ilkelde, her ne denli birer ticari sömürü aracı yapıtları olsalar da, bizler için essiz deneyimler, gözlemlerdir. Kapitalizmin niteliği, «insani değerleri», «büriyevçiliği» konusunda aydınlatmaktadır bizleri. Bugün yaşamakta olduğumuz dünyada da bu değerler pek de değişime uğra-

mamışlardır. Bu farkı —ya da, farksızlığı— anlayabilmek için Türkiye'ye olmak bile yeterlidir.

Jack London'dan son bir alıntı okuyalım birlikte. Burada artık bir gözlem, bir mesajdan çok, bir uyarı, bir öneri getirmektedir yazar:

«İnsanlardan kurulu bir Jürinin önünde, bu idarenin hiç bir ferdi suçsuz olarak görülüp kabul edilmez. «Yaşayanların yeri evleri, ölümlerinin ise mezarlarıdır», lafı bir meydan okuma gibi, açlıktan her ölen bebek, imalathanelerden kaçıp sokak ortospusu olan her genç kız, kanala atılarak canına kıyan her işçi tarafından haykırılmaktadır. Zira baştaki idarenin yediği yemek, içtiği şarap, giydiği elbise; yiyecek elbisesi olmayan milyonlarca insana karşı meydan okumadan başka birşey değildir.»(8)

DİPNOTLAR :

- (1) Jack London, Açlık Ordusu, May Yayınları-Roman dizisi, 66. 1. basım, Kasım 1976-İstanbul (Çeviren: Süleyman Nebloğlu)
- (2) Jack London, Uçurum İnsanları, Ararat Yayınları, İstanbul -1975 (Çeviren: Zeyyat Ozalpaslan)
- (3) Açlık Ordusu, sf. 90.
- (4) Uçurum İnsanları, sf. 235.
- (5) Alaska'da, Yukon Irmağının ağzına yakın kıyılarda yaşayan ilkel bir kavim. (J. London, age, sf. 249)
- (6) Bugünkü değeri, yaklaşık 16.000 TL. Bunu, bu anıları yayıyan ilkel bir kavim. (J. London, age, sf. 249)
- (7) Uçurum İnsanları, sf. 250.
- (8) Uçurum İnsanları, sf. 254.

Emperyalizmin Katlettiği ÇOCUKLARIN Anısına

Sana bir civciv resmi çiz dedim
Küçük bacım
Kağıt ve kalemi almadan eline
Tavşanları doyur da gel dedim
Getirmedin sötümü yerine
Biliyorum küçük bacım
biliyorum
Dediklerini yapamazsın
bundan böyle
Oysa ikinci sınıfta olacaktın şimdi
O dışın bombası düşmeseydi
eğer
Küçüklük gövdeni çocuk bahçene

HOANG HIEU
NHAN

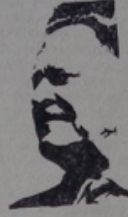
(ON Yaşında)

ANIYORUZ

NAZİM HİKMETİ ve ORHAN KEMALİ ANIYORUZ:

Her ikisi de Haziranın güzel günlerinde peşpeşe «se-lamlamışlardı» bizleri: Orhan Kemal 2 Haziran 1970, Nazım Hikmet 3 Haziran 1963 günleri.

Onların halkımızın haklı mücadelesine katkılarını; iy-nin güzelin, doğrunun bilinmesi için verdikleri çabalarını; bu yolda tükettikleri bir ömrün onurlu seyirini halkımız unutmaz. Onları bir Pir Sultan, bir Yunus Emre, bir Bedret'in gibi destanlarda, zamanla masallarda yaşata-caklardır. Onların etkileri tohumu, saçıkları ışığı büyüte-ceklerdir. Geleceklerini, onların cömertçe harcadıkları ya-şamlarının kararlılığından örnek alarak kuracaklardır. Tür-külerinde, ağıtlarında, marşlarında onlardan mutlaka bir parça bulunacaktır. Ve zafere kadar, sonsuzluğa kadar halk ve onlar birlikte yaşayacaklardır.

Cevap Numara Dört

Bu yazı güzel bir din halinde bir nevi Neo-faşist bir ideoloji yaptıkları halde bunu ik-rardan sakinlere aittir. Böyle bir hal' kar-ıştırmıyor, diyenler üzerine alınmayabilirler.

Onlar istiyorlar ki
çift ağzı baltalarıyla
yuvarlanmış kafalarımız önüne yarın—
o kara gömlekleri beyaz kordonlu
golf pantolonlu
kadroların...

KARDEŞLER!

Onlara sokakta rastlarsanız eğer
ülümü görmüş gibi çevirin başınıza.
Kırpılsız sarı gözler gözüne bakarken
arkadan sırtınıza bir
buçak girebilir...

Onlar istiyorlar ki
kara toprağın kalbi durana kadar
bir paraşüt kelepirci bir mal gibi atalım
kafamızın ışığını, gücünü kolumuzun...
Kadınlarımızı kırklarında oynatalım.
Ve dumanlanmağa başlayınca
gözümüzün bakış,

yavaşlayınca
dumankarımızda kanın akışı
karaya vurmuş bulgurlar gibi
köprü altlarında yatalım...

KARDEŞLER!..

Onlara elleriniz dokunmuşsa eğer
yedeli taz su döşün ellerinize.
Yırtarak bayramlık gömleğinizi ben
peşkir yaparım sizde...
Biz
ayrı dillerde aynı şarkıyı okuyantar,
Biz
aynı yastıkta yatar gibi
toprağa başlarını yan yana koyanlar,
Biz, yüzümüzü derisi koyu açık yanmış diye,
saçlarımız ayrı ayrı boyanmış diye
barsaklarımızı birbirimizle zıvcuna dölersek
birbirimizin dişini dişimizle sökerek
gebereceğiz

Ve kadrolar
parlatarak
kara gömleklerini beyaz kordonlarını
gömcekler kadife koltuklara
golf pantolonlarını...

KARDEŞER!

Onların adına benzeyorsa adınız eğer
adınızı değiştirin.
Vebanın girdiği kapıdan girin
onların evine atmayın ayak.
Onlar istiyorlar ki
çift ağzı baltalarıyla
yuvarlanmış kafalarımız önüne yarın—
o kara gömlekleri beyaz kordonlu
golf pantolonlu
kadroların.....

Nazım Hikmet

(Tüm Eserleri 2)

YAŞAR KEMAL NAZİM HİKMET VE HALK

Onlar ki toprakta karınca
suda halk
havada kuş kadar çeltilerler
korkar cesur cahil hakim
ve çocukları
ve kızılder
yazatan ki onlardır

N. HİKMET

Yüzyılımızın en büyük in-sanlarından birisi olan Nazım Hikmet üstüne çok düşünme-miz gerek. Biz herseyde bir kısır döngüde olduğumuz için Nazım Hikmet olayına da ge-reken önemi vermedik. Kosko-caman Nazım Hikmet neredey-se bir hayranlık sevdasında yitip gidecek. Nazım Hikmet yüzlerce genç için her bir yü-nüyle bir araştırma, kaynağı olabildi. Nazım Hikmet'i sevmek, ona hayran olmak demek, onu araştırmak, onu anlamak demektir. İşin kölü, sıı yani Nazım Hikmet'in ha-yatını bile orta güçte bir Rus yazarı yazıyor ve biz onu Türkçeye çevirmek zorunda kalıyoruz. Olacak iş değil...

Bu kadar sair, bu kadar genç hikayesi ellerini kollarını bağ-lamışlar, öylece durup duru-yorlar. Nazım Hikmet'in öy-lesine zengin, öylesine renkli, öylesine acı bir hayatı var ki, iyice bir yazar o hayattan çağımızın en ilginç yapıtlar-ından birisini çıkarabiliirdi. Bursa'da, Corum'da, köyler-de, kentlerde Nazım Hikmet'in arkadaşları daha canlı an-larıyla yaşıyorlar. Her biri-sinden bir yeni Nazım Hik-met öğrenmek olanağı daha var. Sonra akrabalık, evli, yurdu, dostları eşi değmemiş, öylesine durup durur... Sonra Nazım Hikmet'in halkla ili-kileri... Halk adamlarına dav-ranışları...

Türkiye'de sosyalizme doğ-ru, başbos da olsa, birtakım sosyalist güdükler, genç sosyalistlere başbosluğu, ü-güt düşmanlığı, halk düş-manlığı öğütleseler de, hızlı bir yöneliş var. Büyük bir kaynaşma içindeyiz. Memleke-timize özgü bir sosyalizmi kurma direnci güç kazanıyor. Bu işte de Nazım Hikmet'e başvurmak en sağlam yollar-dan birisi Nazım Hikmet: büt-ün hayatında eşsiz bir dü-

KÖR

Sol gözü oyulup çıkarılmışa benzeyordu. Ufak tefek, muşmula gibi kuru. Yanbaşındaki çayını yudumlarken, kendi gibi üst başları harç buluşğu içinde arkadaşlarıyla konuşuyor, şakalaşiyor, gözüne geldik mi de beni tanıyor-muş gibi gülmüsiyordu. Arkadaşları da onun gibi dost ba-kışlıydılar. Masalarına davet ettiler beni. Gittim, yarelik-lerine katıldım.

Sol gözü oyulup çıkarılmışa benzeyen ufak tefek ada-mın öndört çocuk babası olduğunu öğrendiğim zaman şaş-la-dım. İki çocukla değme babayığın bocaladığı bir devirde on dört çocuk!

Acaba günde ne kazanıyordu?

Sordum, güldü:

— Yıllık kazancım gün hesabına vursam hergün beş, altı lira ya düşer ya da düşmez.

— Ev kirası?

— O da bunun içinde. Ayda otuz lira veriyorum.

— Kaç oda?

— Bir buçuk.

— On dört çocuk, iki de Kötöğlü'yla Ayvaz. On altı kişi bu bir buçuk odada mı oturuyorsunuz?

— Yavruların dördünü yuvadan uçurduk.

Ak sakallı arkadaş:

— Uçurdu ya, on beşinci çocuk yolda - dedi.

Aklım duracaktı:

— Hâlâ mı?

— Ne yapayım?

— Korunabilirim.

— Cenabı Allahın binasını yıkamam!

— Peki, böylesine kalabalık bir aile reisi olmaktan bı-k-ığın, başını alıp gidesin olmuyor mu?

— Ben aklı başında bir adamım.

— Hayatından memnunsun öyleyse?

— Bak hele bak!

— Daha kazançlı bir iş düşünüyor musun?

— Delinmedik kabağa girmedimim kaldı. Sivacık'an bir iki yüz lira toplu bir para geçiydi elimde. Kış bastırıldı geçen yıl, işler durdu. Hadî dedim, şu birkaç yüzle iyi kötü bir ti-carete yapayım. Vurdum işi, sebzeçiliğe, Lâkin hemen anladım ki ticaret bana göre değil.

— Niçin?

— Niçin olacak? Kazanmak için müşteriye kazık atmak, malı satın alırken madik oynamak lazım. Böyle şeylerle elimden oldu bitti gelmez. Girdik içeri. Lâkin ne girdi! -İçini dertli dertli çektik, garsona: Arkadaşlara çay yap benden dedi. Devam etti: ...yer demir, gök bakar. Kar desen diğ-boyu. Sobamız oldu bitti yok. Kömürü kömürçiden kiloyla alırsız. Sermayeyi kediye yüküyle onu da alamaz olduk. Vay anam vay! Açlık bir yandan. Çocuklar sizları, kari öteye döner ağlar. Babaysan bilirsiz, dayanabilirsiz dayan. Fırıldım sokağa. Yağmur bardaktan boşanıyor. İçim kararmış gökyüzü gibi. Hırsızlık edemem, para için adam boğazla-yamam, eğri bakmam insanogituna. Derken sokağın nihaye-tinde bir madam, Ermeni madamı. O yağmurdaki kadıncağız benji aramaya çıkmış. Usta dedi, filân yerde tandıkların bir sıva işi var, hemen git. Adresi alıp bir koşarım... Allah razı olsun. İnsanın insanı insandır. İnsanın güvuru, müslümanı olmuyor. Neyse, pazarlığı kestik, ertesi gün başlayacağım, Evlerin içi sıvanıp boyanacak. Burası lâzım değil, çıkardı bittin bir eli liralık avans verdi. Hey babam hey! Avucum-da ellilikle evden 'top gülesini gibî fırlatıp var... Yağmur-muş, karmış, soğukmuş... Doğru semt, semt bakkalı, kasabı manavı... Ver, ver, ver. Koyunm, koltuğum dopdolu, nasıl giriyordum evden içeri, kumandan gibî!

Sağlam gözünde sanki yeşil bir alev parlamaya başladı.

Çaylarımız gelmişti. Sordum:

— Peki, ne olacak bu zor yaşamın sonu? Kulundan, ya-hut Allahundan istediğin bir şey yok mu?

Şahlandı:

— Benim mi? Otmaz olur mu? Hiç bir zaman atılmaya çağım bir iş başında terliyerek, kana kana çalışmak, bol bol kazanmak istiyorum!

Arkadaşlarından biri süze karıştı.

— Köpeğin gönlü pek yükseklerde ha!

Güldü:

— Elbette yükseklerde olacak. Apartmanda yaşamak istiyorum apartmanda! Bir yandan bu dolabın olma-şekir lambası, televizyonlu radyom, bir yandan da çamaşır makinesi! Gözleri daldı. Çaylarımız yudumladık.

Birden ekledi: Değil böyle çay, eşe dosta, gelene gece-ne rakı şarap değil, şampanya patlatmalım şampanya! Si-gara paktini uzattı: Duman edin bakalım kabbe dünyası

Orhan Kemal

Orhan Kemal, Hikayeler 1, Bilgi yayınevi, Haziran 1974.

şüncüye ölüncüye kadar bağ-lı kalmıştır. Bir tek sosyalizm vardır. O da halkın kurduğu, halkın kuracağı sosyalizm. Onda ki halk inancı sonsuz bir inançtır. Onca, halkın ka-

tilmediği her güzelliği, iyiliği yarındır yanlıştır. Biz her milletten kendine özgü sova-lizmi olacak derken, her mil-letin hal'i o sova'lizme dem-

(Devamı Sayfa 4'de)